

Μορφολογική Ενημερότητα στην Ελληνική ως Γ2

Παρατηρήσεις στη Διδακτική του Επιθέτου και της Γραμματικής Συμφωνίας

Κωνσταντίνος Κακαρίκος : Δρ Γλωσσολογίας

**Ευφροσύνη Κοντοκώστα : ΜΑ στη διδασκαλία της
Ελληνικής ως Γ2**

Εισαγωγή – Σκοπός

- Να παρουσιαστούν τρόποι σχεδιασμού διδασκαλίας με στόχο την ανάπτυξη της μορφολογικής δεξιότητας σε σπουδαστές της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.
- Ειδικότερα, διερευνώνται:
 - ◆ Η κλίση του επιθέτου σε μορφολογικό επίπεδο
 - ◆ Η σχέση επιθέτου – ουσιαστικού σε μορφοσυντακτικό επίπεδο όπως αποδίδεται:
 - Σε προσδιοριστικές δομές:
(*επίθετο + ουσιαστικό*)
 - Σε κατηγορηματικές δομές:
(*ουσιαστικό_[υποκείμενο/αντικείμενο] + επίθετο_[κατηγορούμενο]*)

Μεθοδολογία

- Καθορισμός δυσκολιών εκμάθησης της μορφολογίας του επιθέτου και της γραμματικής συμφωνίας.
- Ιεράρχηση διδακτικών στόχων μέσω συγκεκριμένων κριτηρίων.
- Σχεδιασμός δραστηριοτήτων με βάση τον τύπο της διδακτικής παρέμβασης που υιοθετείται όπως:
 - ◆ Η επικοινωνιακή
 - ◆ Η Διδασκαλία Βάσει Γλωσσικής Επεξεργασίας (ΔΒΓΕ)
 - ◆ Η διδασκαλία μέσω Εστίασης στον Τύπο (ΕΤ)
- Ανάπτυξη τεχνικών πολυεπίπεδης διδασκαλίας στο πλαίσιο ανομοιογενούς τάξης.

Δομή Παρουσίασης

- Θεωρητικές Παρατηρήσεις:
 - ◆ Μορφολογική Ενημερότητα
 - ◆ Επίθετο – Γραμματική Συμφωνία
- Διδακτικές Παρατηρήσεις:
 - ◆ Δυσκολίες της διδακτικής επιθέτου – γραμματικής συμφωνίας.
 - ◆ Τύποι διδακτικών παρεμβάσεων.
 - ◆ Οργάνωση διδασκαλίας σε γλωσσικά ανομοιογενή τάξη.
 - ◆ Αξιολόγηση και σχεδιασμός δραστηριοτήτων.

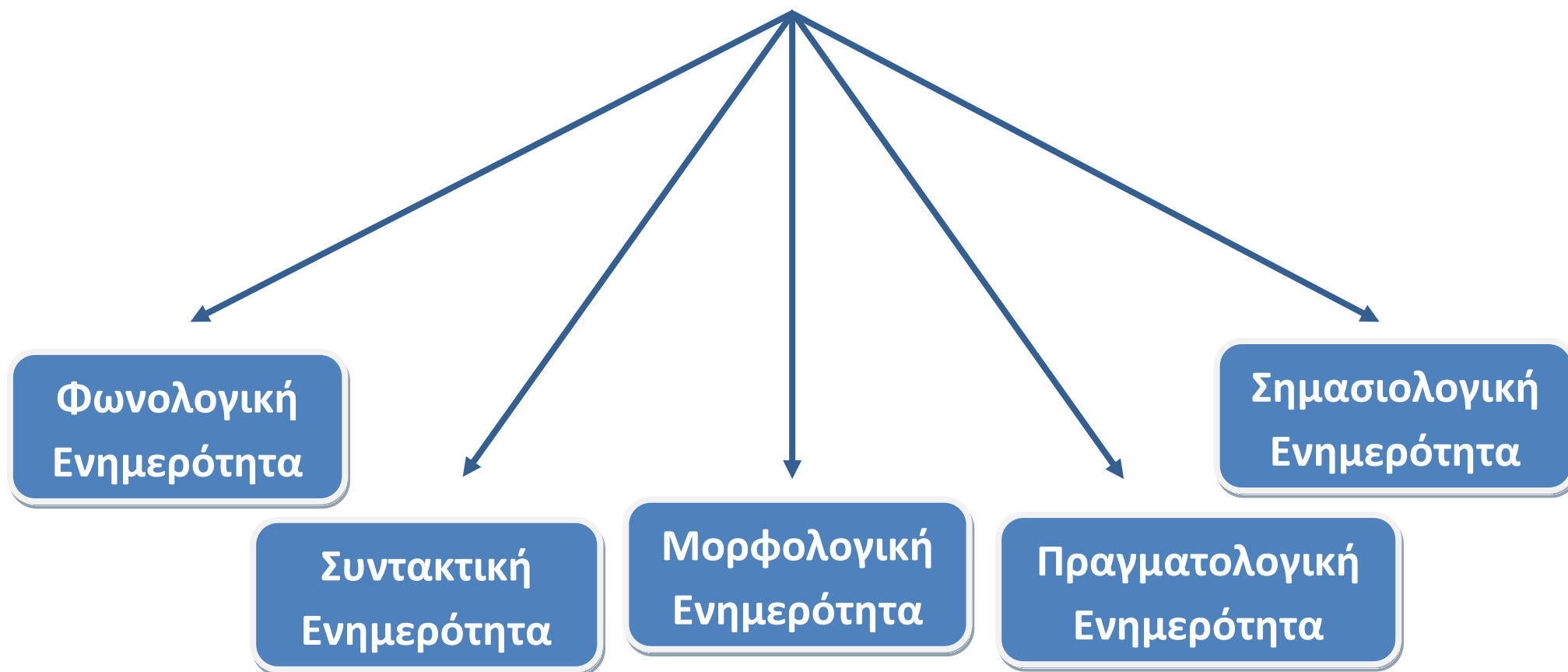
Γενικές Έννοιες

Μεταγλώσσα-Μεταγλωσσική Ενημερότητα

Το σύνολο των γνώσεων που διαθέτει ο φυσικός ομιλητής μίας συγκεκριμένης γλώσσας:

- Για τη δομή, τη λειτουργία και τη χρήση της γλώσσας του.
- Για τον έλεγχο των νοητικών μηχανισμών που στοχεύουν στο χειρισμό της γλώσσας αυτής.

Μεταγλωσσική Ενημερότητα

(Μαγουλά & Κουτουμάνου 2009)

Μορφολογική Ενημερότητα

Ορισμός

Η συνειδητή γνώση του παιδιού για τη μορφολογική δομή των λέξεων της γλώσσας του και η ικανότητα παραγωγικού χειρισμού της δομής αυτής.

(Μαγουλά & Κουτουμάνου 2009· Παντελιάδου & Ρόθου 2009· Γρηγοράκης 2011)

Τύποι Μορφολογικής Ενημερότητας

- *Μορφολογική ενημερότητα κλίσης: Ικανότητα αναγνώρισης μορφημάτων*

➤ *πολύ (ουδ., εν.) πολλή (θηλ., εν.), πολλοί (αρσ., πληθ.)*

- *Μορφολογική ενημερότητα παραγωγής: Ικανότητα δημιουργίας νέων σημασιών*

➤ *όμορφος → όμορφη :: έξυπνος → έξυπνη*

(Μαγουλά & Κουτουμάνου 2009 · Παντελιάδου & Ρόθου 2009 · Γρηγοράκης 2011)

Η Σπουδαιότητα της Μορφολογικής Ενημερότητας

Η Μορφολογική Ενημερότητα συμβάλλει:

- Στην ανάπτυξη του γραμματισμού των παιδιών ιδίως σε ό,τι αφορά τις δεξιότητες της ανάγνωσης και της ορθογραφίας.
- Στη γνώση της εσωτερικής δομής των λέξεων της γλώσσας και στη δυνατότητα χειρισμού της με τρόπο παραγωγικό.

(Μαγουλά & Κουτουμάνου 2009)

Το Επίθετο

Το επίθετο στις γραμματικές της ΝΕ

- *Ρυθμιστικές Γραμματικές*
 - *Τριανταφυλλίδης, [1941] 1996*
 - *Φιλιππάκη-Warburton κ.ά., 2011*
- Κριτήρια κατηγοριοποίησης
 - ◆ *Γένος (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο)*
 - ◆ *Αριθμός συλλαβών σε ενικό και πληθυντικό (ισοσύλλαβα, ανισοσύλλαβα)*

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Ισοσύλλαβα			Ανισοσύλλαβα		
Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.	Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.
άνθρωπος	αυλή μητέρα	βουνό δέντρο	βαρκάρης	αλεπού	

ΕΠΙΘΕΤΑ

Ισοσύλλαβα			Ανισοσύλλαβα		
Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.	Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.
καλός	καλή ζηλιάρα	καλό ζηλιάρικο	ζηλιάρης	-	-

- Περιγραφικές Γραμματικές
 - ◆ *Holton, MacKridge & Philippaki-Warbuton, 1999*
 - ◆ *Κλαίρης & Μπαμπινιώτης, 2005*

- Κριτήρια κατηγοριοποίησης
 - ◆ Γένος (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο)
 - ◆ Αριθμός συλλαβών σε ενικό και πληθυντικό (ισοσύλλαβα, ανισοσύλλαβα)
 - ◆ Αριθμός διακρινόμενων καταλήξεων σε ενικό και πληθυντικό (δικατάληκτα, τρικατάληκτα)

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Ισοσύλλαβα						Ανισοσύλλαβα					
Δικατάληκτα			Τρικατάληκτα			Δικατάληκτα			Τρικατάληκτα		
Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.	Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.	Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.	Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.
	<i>αυλή</i> <i>μητέρα</i>	<i>βουνό</i> <i>δέντρο</i>	<i>άνθρωπος</i>			<i>βαρκάρης</i>	<i>αλεπού</i>				

ΕΠΙΘΕΤΑ

Ισοσύλλαβα						Ανισοσύλλαβα					
Δικατάληκτα			Τρικατάληκτα			Δικατάληκτα			Τρικατάληκτα		
Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.	Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.	Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.	Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.
	<i>καλή</i> <i>ζηλιάρα</i>	<i>καλό</i> <i>ζηλιάρικο</i>	<i>καλός</i>			<i>ζηλιάρης</i>					

- Περιγραφικές Γραμματικές
 - ◆ Ράλλη 1998, 2005
- Κλιτική Τάξη: ταξινομική κατηγορία απόλυτα μορφολογική.
- Κριτήρια κατηγοριοποίησης
 - ◆ Αλλομορφία της βάσης (ίδιος αριθμός παραλλαγών του θέματος)
 - ◆ Σύστημα κοινών καταλήξεων

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

ΚΛΙΤΙΚΗ ΤΑΞΗ		ΑΛΛΟΜΟΡΦΙΑ ΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ
KT1	<i>άνθρωπος</i>	ανθρωπ-	-ος, -ου, -ο, -ε, -οι -ων, -ους
KT2	<i>βαρκάρης</i>	βαρκάρηδ- ~ βαρκάρη-	-ης, -η, -ες, -ων
KT3	<i>αυλή μητέρα αλεπού</i>	αυλή- ~ αυλ- μητέρα- ~ μητερ- αλεπού- ~ αλεπουδ-	-∅, -ς, -ες, -ων
KT5	<i>βουνό</i>	βουν-	-ο, -ου, -α, -ων

ΕΠΙΘΕΤΑ

ΚΛΙΤΙΚΗ ΤΑΞΗ		ΑΛΛΟΜΟΡΦΙΑ ΒΑΣΗΣ	ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ
KT1	<i>καλός</i>	καλ-	-ος, -ου, -ο, -ε, -οι -ων, -ους
KT2	<i>ζηλιάρης</i>	ζηλιάρηδ- ~ ζηλιάρη-	-ης, -η, -ες, -ων
KT3	<i>καλή ζηλιάρα</i>	καλη- ~ καλ- ζηλιάρα- ~ ζηλιαρ-	-∅, -ς, -ες, -ων
KT5	<i>καλό ζηλιάρικο</i>	καλ- ζηλιάρικ-	-ο, -ου, -α, -ων

Παρατηρήσεις στη Μορφολογία του Επίθετου

- Το επίθετο παρουσιάζει κοινά σημεία κλίσης με το ουσιαστικό.
- Η μορφολογική αντιστοιχία αρσενικού και θηλυκού στα ουσιαστικά είναι διαφορετική από ό,τι στα επίθετα. Στα ουσιαστικά το θηλυκό μπορεί να παράγεται από το αρσενικό, ενώ στα επίθετα αρσενικό και θηλυκό είναι ισοδύναμα.
- Στα επίθετα, σε αντίθεση με τα ουσιαστικά, υπάρχει η τάση για διατήρηση κατά την κλίση του τονικού σχήματος της ονομαστικής (στηλοειδής τονισμός).
- Στα ουσιαστικά το γένος αποτελεί εγγενή πληροφορία. Στα επίθετα ο καθορισμός του εξαρτάται από το ουσιαστικό και εξασφαλίζεται από τη γραμματική συμφωνία.

(Γιαννουλοπούλου 2006)

Δυσκολίες στη διδασκαλία του Επιθέτου

- Η μη αυτονόητη για το μαθητή της Ελληνικής ως Γ2 διαφοροποίηση στο σχηματισμό της κατάληξης του θηλυκού των επιθέτων σε -ος άλλοτε σε -α και άλλοτε σε -η.
 - καλός – καλή – καλό / όμορφος – όμορφη – όμορφο
 - αρχαίος – αρχαία – αρχαίο
- Η πρακτική αδυναμία διδασκαλίας του επιθέτου αυτόνομα και ανεξάρτητα από τη συντακτική του λειτουργία η οποία το σχετίζει άμεσα με τη γραμματική συμφωνία.

Η Γραμματική Συμφωνία

Ορισμός:

Η συστηματική αντιστοιχία ανάμεσα σε ένα σημασιολογικό ή μορφικό τμήμα ενός στοιχείου και σε εκείνο ενός άλλου.

(Corbett 1991)

Χαρακτηριστικά:

- Καθολικός μηχανισμός.
- Κύριο μέσο διάκρισης του γένους μιας γλώσσας.
- Δείκτης σχέσεων των χαρακτηριστικών μιας δομής σε συντακτικό επίπεδο.
- Διαφοροποιείται διαγλωσσικά ως προς τη μορφολογική δήλωση αυτών των σχέσεων.

Διαγλωσσική διαφοροποίηση Γραμματικής Συμφωνίας

■ Διαφαίνεται στην ποικιλία:

- ◆ των στοιχείων που φέρουν δείκτη συμφωνίας
- ◆ των γραμματικών μέσων δήλωσης της συμφωνίας.
 - Ανεξάρτητα και εξαρτημένα μορφήματα
 - Μορφήματα μεμονωμένης δήλωσης για την κάθε κατηγορία
 - Συγχωνευμένα μορφήματα για περισσότερες κατηγορίες
 - ✓ **-ος** (όμορφ**ος**): δηλώνει γένος, αριθμό, πτώση
 - Λεξικές μονάδες
 - ✓ **Erkek** (= αγόρι) cardes = αδερφός (τουρκική)
 - ✓ **Kiz** (= κορίτσι) cardes = αδερφή (τουρκική)

(Corbett, 1991: 105, 2. Αναστασιάδη 2006:36, 3. Χειλά-Μαρκοπούλου, 2003: 133, 4. Hockett 1958:231)

Η Γραμματική Συμφωνία στη ΝΕ

Εσωτερική συμφωνία (internal agreement)	Εξωτερική συμφωνία (external agreement)
Συμφωνία ουσιαστικού με τα κλιτά προσδιοριστικά στοιχεία (άρθρο, επίθετο, μετοχή, αντωνυμία, αριθμητικό)	Συμφωνία ουσιαστικού (σε θέση υποκειμένου ή αντικειμένου) με μια επιθετική φράση σε θέση κατηγορουμένου
Μέσα στο πλαίσιο της ΟΦ είναι υποχρεωτική	Σε πιο διευρυμένο πλαίσιο, εκτός των ορίων της ΟΦ είναι υποχρεωτική, με δυνατότητα εναλλαγής βάσει μορφολογικών και σημασιολογικών κριτηρίων
Π.χ. αυτά τα τρία εικονογραφημένα βιβλία τα οποία εκτίθενται	Π.χ. η θάλασσα είναι ταραγμένη Το κορίτσι, απ' ό,τι φαίνεται είναι αθεράπευτα ερωτευμένο/ερωτευμένη
Η σχέση που διέπει τα φαινόμενα συμφωνίας του γένους είναι κατά βάση ιεραρχική με την έννοια ότι στην αλυσίδα των εμπλεκόμενων μερών το ουσιαστικό καθορίζει την τιμή του γένους των υπολοίπων . (Χειλά-Μαρκοπούλου, 2003: 134)	

Παρατηρήσεις στη Γραμματική Συμφωνία

- Επίλυση προβλημάτων αμφισημίας
 - *Ήρθε γιατρός στο σπίτι ~ Μια καλή γιατρός ήρθε στο σπίτι*
- Αποκάλυψη του γένους κλιτών/άκλιτων ουσιαστικών
 - *Αγόρασα καρέκλες ~ Αγόρασα ψηλές ξύλινες καρέκλες*
 - *Είδα κοάλα στο δάσος ~ Είδα μικρά κοάλα στο δάσος*
- Ομαδοποίηση χαρακτηριστικών για πολλά υποκείμενα
 - *Η Νικολέτα, ο Φώτης και η Χριστίνα είναι καλοί μαθητές*
- Καθορισμός γένους έμψυχου υποκειμένου/αντικειμένου
 - *Επισκέφτηκα την Κωνσταντινούπολη μεγάλος/μεγάλη*
 - *Τι έγινε; Σε βλέπω στενοχωρημένο/στενοχωρημένη*

■ Οικονομική οργάνωση του γλωσσικού συστήματος

Γένος	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός	-ος	-η/-α	-ο
Πληθυντικός	-οι	-ες	-α

***Βασικές μορφές δεικτών συμφωνίας γένους στους προσδιοριστές
(επίθετα & επιθετικές μετοχές)***

(Αμπάτη 2009: 103-110)

Πίνακας κατανομής δεικτών προσδιοριστών – ουσιαστικών

Γένος	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
	Ουσιαστικά	Επίθετα	Ουσιαστικά	Επίθετα
Αρσενικό	κή <u>πο</u> ς, άντ <u>ρα</u> ς, γραμμα <u>τέ</u> ας, καθηγη <u>τή</u> ς, πα <u>π</u> π <u>ο</u> ύ <u>ς</u> , κα <u>φ</u> έ <u>ς</u>	ω <u>ρα</u> ί <u>ο</u> ς	κή <u>πο</u> ι, άντ <u>ρ</u> ε <u>ς</u> , γραμμα <u>τε</u> ί <u>ς</u> , καθηγη <u>τέ</u> ς, πα <u>π</u> π <u>ο</u> ύ <u>δε</u> ς, κα <u>φ</u> έ <u>δε</u> ς	ω <u>ρα</u> ί <u>ο</u> ι
Θηλυκό	αρκού <u>δ</u> α, μηχαν <u>ή</u> , λέ <u>ξ</u> η, αλε <u>π</u> ο <u>ύ</u> , λε <u>ω</u> φο <u>ρ</u> ο <u>ς</u>	με <u>γ</u> άλ <u>η</u>	αρκού <u>δε</u> ς, μηχαν <u>έ</u> ς, λέ <u>ξ</u> ει <u>ς</u> , αλε <u>π</u> ο <u>ύ</u> δε <u>ς</u> , λε <u>ω</u> φο <u>ρ</u> ο <u>ι</u>	με <u>γ</u> άλ <u>ε</u> ς
Ουδέτερο	βιβλί <u>ο</u> , σπί <u>τ</u> ι, άγαλ <u>μ</u> α, κόσ <u>τ</u> ο <u>ς</u> , κρέ <u>α</u> ς, προ <u>ϊ</u> όν	ακ <u>ρι</u> β <u>ό</u>	βιβλί <u>α</u> , σπί <u>τ</u> ι <u>α</u> , αγάλ <u>μ</u> α <u>τα</u> , κόσ <u>τ</u> η, κρέ <u>α</u> τα, προ <u>ϊ</u> όν <u>τα</u>	ακ <u>ρι</u> β <u>ά</u>

Δυσκολίες στη διδασκαλία της Συμφωνίας

■ Βασικές παράμετροι:

- Το πεδίο εμβέλειας του ουσιαστικού που ελέγχει τη συμφωνία.
- Σημασιολογικοί και μορφολογικοί παράγοντες στη δήλωση του γένους.

■ Γενικές αρχές:

- Όσο πιο κοντά βρίσκεται το προσδιοριστικό στοιχείο στο ουσιαστικό που προσδιορίζει, τόσο λιγότερο αποδεκτή φαίνεται η απουσία της συμφωνίας και αντιστρόφως (η παράμετρος της εγγύτητας).
- Οι παραλλαγές που παρατηρούνται στη σχέση ουσιαστικού και επιθέτου έξω από τα όρια της ΟΦ –ιδίως στις πιο σύνθετες περιπτώσεις σύζευξης ετερογενών υποκειμένων– δεν ερμηνεύονται μόνο με συντακτικά κριτήρια (σημασιολογικοί & μορφολογικοί παράγοντες).

Εσωτερική Συμφωνία

- Περιπτώσεις μη σύμπτωσης καταλήξεων επιθέτων και ουσιαστικών (μορφολογικός παράγοντας)
 - ✓ *άσπρες πίνακες ~ *ωραίη αυλή ~ *μεγάλοι λεωφόροι
- Περιπτώσεις μη αντιστοιχίας φυσικού και γραμματικού γένους (σημασιολογικός παράγοντας)
 - ✓ μεγάλα σπίτια ~ *μεγάλους/μεγάλες αδέρφια
- Επιτυχής εφαρμογή του μηχανισμού της συμφωνίας:
 - στις περιπτώσεις αντιστοιχίας του φυσικού με το γραμματικό γένος (ο μεγάλος αδερφός)
 - στις περιπτώσεις άκλιτων ή [-έμψυχων] ουσιαστικών όπου αποδίδεται το ουδέτερο γένος (τα μεγάλα σπίτια). Το φυσικό γένος (αδέρφια) αποπροσανατολίζει από τη σωστή επιλογή (*μεγάλους/μεγάλες).

Εξωτερική Συμφωνία

- Περιπτώσεις μηδενικής συμφωνίας ή ασυμφωνίας ως προς το γένος και τον αριθμό
 - ✓ Η Άννα είναι παράξενος άνθρωπος
 - ✓ Πολλά μέλη του συνεδρίου ήταν ξένοι
 - ✓ Οι Έλληνες είναι φιλόξενος λαός
- Περιπτώσεις μη σύμπτωσης κλιτικών καταλήξεων επιθέτων (κατηγορουμένων) - ουσιαστικών (Υ/Α) (μορφολογικός παράγοντας)
 - ✓ Ο ελέφαντας είναι μεγάλος
 - ✓ Προτιμάει την πίτσα ζεστή

Εξωτερική Συμφωνία

- Περιπτώσεις μη αντιστοιχίας φυσικού και γραμματικού γένους (σημασιολογικός παράγοντας - η παράμετρος της εγγύτητας)
 - ✓ Το κορίτσι, μετά από όλες αυτές τις περιπέτειες, ένιωθε απίστευτα κουρασμένο/κουρασμένη.
 - ✓ Το κορίτσι ένιωθε κουρασμένο/ *κουρασμένη.
 - ✓ Κουρασμένο/*Κουρασμένη το κορίτσι γύρισε σπίτι.
- Περιπτώσεις πολλαπλών υποκειμένων με διαφορετικό γένος και ένα κοινό κατηγορούμενο (σημασιολογικοί & μορφολογικοί παράγοντες)
 - ✓ Ο Γιώργος και ο Τάσος είναι ψηλοί (γραμμ.+σημασιολ. συμφωνία)
 - ✓ Το βάζο και το κάδρο είναι ακριβά (γραμμ.+ σημασιολ. συμφωνία)

Παραδείγματα δομών πολλαπλών υποκειμένων με κοινό κατηγορούμενο

- Ο Κώστ**α****ς**, η Έφ**η** και η Κατερί**ν****α** είναι _____ (χαρούμενος)
- Η Χριστί**ν****α** και το παιδ**ί** είναι _____ (κουρασμένος)
- Η γάτ**α** και το παιδ**ί** είναι _____ (λερωμένος)
- Ο σκύλ**ο****ς** και η γάτ**α** είναι _____ (φοβισμένος)
- Ο μαρκαδόρ**ο****ς** και η γόμ**α** είναι _____ (φτηνός)

Ο Διπλός Μηχανισμός Συμφωνίας πολλών ουσιαστικών

Σημασιολογικά Χαρακτηριστικά	Δείκτες	
	-οι	-α
+ ΕΜΨΥΧΟ, +ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ	+	
+ΕΜΨΥΧΟ, -ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ		+
-ΕΜΨΥΧΟ		+

Κατανομή χαρακτηριστικών [±έμψυχο], [±ανθρώπινο]

ΑΡΣ. + ΘΗΛ. → -οι

ΑΡΣ./ΘΗΛ. + ΟΥΔ. → -α

Κατανομή γραμματικά επικρατέστερων τύπων κατά γένος

Ο Διπλός Μηχανισμός Συμφωνίας πολλών ουσιαστικών

- Ο Κώστ**ας**, η Έφ**η** και η Κατερί**να** είναι χαρούμε**νοι**. (100%)
- Η Χριστί**να** και το παιδ**ί** είναι κουρασμέ**νοι**. (78%)
κουρασμέ**να**. (16%)
- Η γάτ**α** και το παιδ**ί** είναι λερωμέ**νοι**. (62%)
λερωμέ**να**. (32%)
- Ο σκύλ**ος** και η γάτ**α** είναι φοβισμέ**να**. (72%)
φοβισμέ**νοι**. (24%)
- Ο μαρκαδόρ**ος** και η γόμ**α** είναι φτην**ά**. (58%)
φτην**οί**. (40%)

(Χειλά-Μαρκοπούλου 2003)

Παρατηρήσεις στη διδασκαλία και εκμάθηση της Γραμματικής Συμφωνίας

- Η εξωτερική συμφωνία επιθέτου και ουσιαστικού (Υ-Κ/Α-Κ) παρουσιάζει μεγαλύτερη δυσκολία, διότι:
 - δεν υπάρχει πάντα απόλυτη αντιστοιχία φυσικού και γραμματικού γένους
 - υπεισέρχονται κανόνες υπερίσχυσης γένους που ακυρώνουν την επιλογή του γένους του πρώτου ουσιαστικού ή εκείνου που βρίσκεται εγγύτερα στο ρήμα
- Η περίπτωση των πολλών Υποκειμένων με κοινό κατηγορούμενο παρουσιάζει μεγαλύτερη δυσκολία, όταν:
 - οι σημασιολογικοί και μορφολογικοί δείκτες δεν συμπίπτουν, οπότε δεν υπάρχει και ομοφωνία των φυσικών ομιλητών στην επιλογή του δείκτη συμφωνίας **(-οι/-α)**

Διδακτική Επιθέτου και Συμφωνίας

- Καθορισμός κριτηρίων επιλογής του φαινομένου ή των φαινομένων που θα διδαχτούν.
 - Ιεράρχηση διδακτικών στόχων
 - Διερεύνηση διδακτικών αναγκών
- Επιλογή προτύπου / προτύπων διδακτικής παρέμβασης που θα υιοθετηθούν.
 - Τύποι διδακτικών παρεμβάσεων
 - Σχεδιασμός δραστηριοτήτων
- Ανάπτυξη τεχνικών διαχείρισης ανομοιογενούς τάξης.
 - Διαμόρφωση πολυεπίπεδης διδασκαλίας

Ιεράρχηση διδακτικών στόχων

Κριτήρια καθορισμού:

- Η πρωτοτυπικότητα των δομών
 - Προηγούνται οι κεντρικές από τις περιφερειακές/ανώμαλες δομές
- Η συχνότητα των δομών
 - Προηγούνται οι δομές με μεγαλύτερη απόλυτη συχνότητα
- Η διαθεσιμότητα ή παραγωγικότητα των δομών
 - Προηγούνται οι ενεργές παραγωγικά δομές
- Η αντιπαραθετικότητα των δομών
 - Προηγούνται οι δομές που εμφανίζουν δυσκολία λόγω παρεμβολών της Γ1

(Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2003·2006)

Διερεύνηση διδακτικών αναγκών

Αρχάριο Επίπεδο	A1 A2	- Καλή χρήση επιθέτων σε -ος,-η,-ο & πολύς - Δομική διάκριση ονομαστικής – αιτιατικής - Λάθη συμφωνίας λόγω χρήσης πτώσεων σε λάθος θέση Π.χ. ένας *ωραίος βιβλίο έχω *πολλοί/πολύ φίλους
Μέσο Επίπεδο	A2 B1	- Διευρύνεται η γνώση της κλίσης - Ολοκληρώνεται η διάκριση ονομαστικής – αιτιατικής - Αρχίζει να διαμορφώνεται η γενική - Σοβαρά λάθη συμφωνίας Π.χ. *πολύ χαρχαρίες η γυναίκα φοράει *ένα κίτρινο μπλούζα
Προχωρημένο επίπεδο	B1 B2	- Βελτίωση χρήσης ονομαστικής κλίσης - Επέκταση χρήσης της γενικής και στον πληθυντικό - Λιγοστά λάθη συμφωνίας Π.χ. εκεί βρήκανε πως ήτανε *τέσσερις άτομα *μισοπεθαμένους

Τύποι διδακτικών παρεμβάσεων

Επικοινωνιακή Προσέγγιση

Προϋποθέτει Επικοινωνιακό πλαίσιο.
Καλλιεργεί την επικοινωνιακή ικανότητα.
Δεν προωθεί την γραμματική ικανότητα στη Γ2.

Διδασκαλία βάσει γλωσσικής Επεξεργασίας

Στοχεύει στη διασύνδεση σημασίας και μορφής.
Εξοικειώνει το μαθητή με συγκεκριμένους τύπους
– στόχους μέσω ρητής διδασκαλίας.

Διδασκαλία μέσω Εστίασης στον Τύπο

Έμφαση σε συγκεκριμένους τύπους με διόρθωση
συχνών λαθών με ή χωρίς χρήση κανόνων.
Δραστηριότητες προσανατολισμένες στη διδασκαλία
συγκεκριμένων τύπων.

(Παπαδοπούλου, Zmijanjas & Αγαθοπούλου 2009)

Τύποι Δραστηριοτήτων

Μορφή Ασκήσεων

Ασκήσεις κλειστού τύπου

Ασκήσεις ανοικτού τύπου

Εσωτερική Δομή Ασκήσεων

Ασκήσεις απλής αναγνώρισης

Ασκήσεις πολλαπλής επιλογής

Ασκήσεις αντιστοίχισης

Ασκήσεις συμπλήρωσης κενών

Ασκήσεις δόμησης προτάσεων
βάζοντας τις λέξεις σε σωστή
σειρά

Ασκήσεις σχηματισμού
προτάσεων ανοικτού τύπου

Ασκήσεις παράφρασης ή
μετασχηματισμού προτάσεων

Ασκήσεις διόρθωσης λαθών

Ασκήσεις παραγωγής κειμένων
ανοικτού τύπου

Προϋποθέσεις σχεδιασμού δραστηριοτήτων ανά τύπο διδακτικής παρέμβασης

■ *Επικοινωνιακές Δραστηριότητες:*

- Δεν μεταχειρίζονται κανόνες γραμματικής.
- Λειτουργούν ως εφαρμογές των δομικών δραστηριοτήτων, αλλά και ως επαναληπτικές ασκήσεις.
- Προβλέπουν τη διαμόρφωση επικοινωνιακού πλαισίου που εξασφαλίζεται με τη χρήση οπτικού ή ακουστικού υλικού.
- Μπορεί να έχουν τη μορφή παιχνιδιού ρόλων, συνεντεύξεων, αινιγμάτων κλπ.

Ενδεικτική Επικοινωνιακή Δραστηριότητα

ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑ ΘΑ ΣΑΣ ΠΑΜΕ... ♪♪♪

Συγχαρητήρια!!! Το σχολείο σας κέρδισε μια κρουαζιέρα στα νησιά του Αιγαίου! Σε δύο ομάδες ψηφίστε τον καλύτερο αρχηγό για το ταξίδι σας και παίξτε ένα σύντομο

«debate».

Ποια χαρακτηριστικά από τα παρακάτω πρέπει να έχει οπωσδήποτε, κατά τη γνώμη σας, ένας/μία αρχηγός εκδρομής;

Πώς θα θέλατε να είναι;

- Πιστεύουμε ότι ένας/μία αρχηγός εκδρομής χρειάζεται να είναι ...και όχι...
- Στην κρουαζιέρα που θα κάνουμε θα θέλαμε έναν/μία αρχηγό...και όχι...

Εγώ είμαι
ο αρχηγός!

τολμηρός
έξυπνος
ευγενικός
συνεργάσιμος
δυναμικός
γλυκός
ήρεμος
νευρικός
επικοινωνιακός
ευαίσθητος

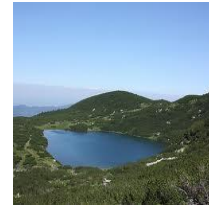
Φαντάζομαι και ζωγραφίζω τον/την αρχηγό της εκδρομής!!!

■ *Δραστηριότητες βάσει Γλωσσικού Εισερχομένου:*

- Προβλέπουν τη χρήση γραμματικών κανόνων που επικεντρώνονται σε συγκεκριμένους τύπους – στόχους.
- Συχνά, ενισχύονται με υποδείξεις στρατηγικών που μπορεί να λειτουργήσουν αρνητικά στην πρόσληψη στοιχείων.
- Χρησιμοποιούν ως αφορμή εικόνες τις οποίες ενισχύουν με προτάσεις ανάλογα με τον τύπο ή τη δομή όπου στοχεύει η διδασκαλία.
- Δημιουργούν επικοινωνιακό πλαίσιο αναγνωρίζοντας στους μαθητές τη δυνατότητα να διατυπώσουν τη γνώμη τους.

Ενδεικτική Δραστηριότητα βάσει Γλωσσικού Εισερχομένου

Παρατηρώ τις εικόνες, ακούω τις προτάσεις και συμπληρώνω τον πίνακα.

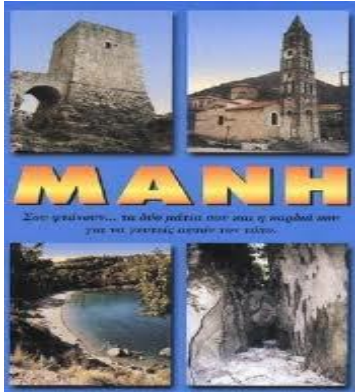
ο ποταμός	το βουνό	η θάλασσα	ο ουρανός	η λίμνη	το λουλούδι	Συμφωνώ – διαφωνώ		Δεν ξέρω

Μοιάζει να είναι γρήγορος.
Δείχνει ήρεμη και ατελείωτη.
Φαίνεται ψηλό.
Είναι γκρίζος.
Φαίνεται άγριο.

■ *Δραστηριότητες με Εστίαση στον Τύπο:*

- Προβλέπουν στοχευμένη χρήση γραμματικών κανόνων.
- Επιδιώκουν εξοικείωση με συγκεκριμένους τύπους – στόχους, αλλά όχι τη συστηματική παραγωγή τους.
- Αποδέχονται την ευκαιριακή διόρθωση λαθών όταν αυτά αφορούν τη συγκεκριμένη δομή και επαναλαμβάνονται συστηματικά.
- Δημιουργούν επικοινωνιακό πλαίσιο αναγνωρίζοντας στους μαθητές τη δυνατότητα να διατυπώσουν τη γνώμη τους.

Ενδεικτική Δραστηριότητα Εστίασης στον τύπο

Πάμε μια βόλτα στη Μάνη;

Βλέπουμε τις εικόνες και διαβάζουμε στον τουριστικό οδηγό για τους Πύργους της Μάνης. Συμφωνείτε με αυτά που γράφει το κείμενο;

Οι πύργοι της Μάνης

Κάθε πύργος είναι μία ξεχωριστή κατασκευή με τα δικά της χαρακτηριστικά που την κάνουν μοναδική. Κάθε πύργος διαθέτει μια στενή και χαμηλή πόρτα, η οποία, επειδή δεν υπήρχε ξύλο, σφραγιζόταν συνήθως από μια μεγάλη πέτρα. Η κύρια κατοικία είναι πέτρινη και πολυώροφη. Όσο ισχυρή και σπουδαία ήταν η οικογένεια τόσο ψηλός ήταν και ο πύργος

της. Γύρω από τον Πύργο υπήρχε μια μικρή αυλή που περιβαλλόταν από ψηλή, πέτρινη μάντρα.

Συμφωνώ ☐

Διαφωνώ ☐

Δεν ξέρω ☐

Τώρα απαντάω στις ερωτήσεις και περιγράφω τον πύργο.

Ενδεικτικές ερωτήσεις περιγραφής: Τι πύργο βλέπεις; Πώς είναι ο πύργος;

Πώς είναι η κύρια κατοικία του πύργου;...κ.λπ.

Διαμόρφωση Πολυεπίπεδης Διδασκαλίας

- Οργάνωση των μαθητών σε ομάδες αρχαρίων – προχωρημένων ή μικτές ομάδες.
- Η εργασία στην τάξη εκτελείται σε δύο στάδια:
 - Στο πρώτο, οι δύο ομάδες λειτουργούν ανεξάρτητα σε διαφορετικές ασκήσεις ή στην ίδια άσκηση, αλλά με διαφορετικούς στόχους.
 - Στο δεύτερο, επιδιώκεται η συνεργασία και αλληλεπίδραση των ομάδων σε κοινή άσκηση.

Πλεονεκτήματα Εργασίας σε ομάδες

- Ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να διαβαθμίσει εσωτερικά μία δραστηριότητα ή να επιφέρει τροποποιήσεις αξιοποιώντας τις δυνατότητες όλων των μαθητών της τάξης του.
- Ο αρχάριος μαθητής δεν αδρανοποιείται, αλλά λειτουργεί παραγωγικά συνεισφέροντας ανάλογα με τις δυνατότητες του γλωσσικού του επιπέδου.
- Επιπλέον, αποκτά δυνατότητες ανάπτυξης και βελτίωσης των γλωσσικών του δεξιοτήτων μέσα από την αλληλεπίδραση με προχωρημένους μαθητές απ' ό,τι δουλεύοντας ατομικά στην τάξη.